

Działania na rzecz bezpieczeństwa edukacyjnego studentów I roku

Providing educational safety to the 1st-year students

Słowa kluczowe: student, bezpieczeństwo edukacyjne, wybór kierunku studiów, sytuacja społeczno-ekonomiczna, kompetencje.

Key words: student, educational safety, choice of the field of study, socio-economic situation, competence.

Abstract. The 1st-year students choose the field of study according to their interests regardless of the socio-economic situation of family they come from. They consider the importance of the practical profile and having social competence essential on the labour market. The university education enables them to get the higher education, ensuring the educational safety thanks to a tailor-measured educational offer. The article presents the feedback from the research conducted on the group of 574 1st-year students, considering financial background and students' educational expectations that influence the university educational policy in practice.

Wprowadzenie. Badania służące budowaniu bezpieczeństwa edukacyjnego studenta są niezwykle istotne zarówno dla studenta, jak i pracownika uczelni (Smarzewska i in. 2016). Kadra akademicka ma możliwość dostosowania planu i programu kształcenia do zapotrzebowania rynku pracy oraz indywidualnych preferencji zgłaszanych przez kandydatów na studia, studentów i absolwentów uczelni. Na kreowanie bezpieczeństwa edukacyjnego wpływa m.in. tworzenie oferty edukacyjnej zgodnej z zapotrzebowaniami rynku pracy, badanie oczekiwań studentów w zakresie zapotrzebowania na kompetencje czy określanie kluczowych oczekiwań kandydatów na studia, studentów oraz absolwentów w zakresie zaspokajania potrzeb i aspiracji edukacyjnych (Melaniuk, Smarzewska, Łaskarzewska 2015). Badania w zakresie preferencji interesariuszy oraz oferty edukacyjnej przekładają się na utrzymanie jakości kształcenia oraz jej rozwój (Smarzewska i in. 2015). Jak zauważa Chao Fu z University of Wisconsin-Madison w USA zebrane wyniki i analizy mogą wpłynąć na zwiększenie liczby studentów na uczelniach wyższych, zwiększając podaż uczelni i oceniając znaczenie różnych mierników ich umiejętności (Fu 2014).

Podczas Kongresu Liderów Rzeczypospolitej w kwietniu 2017 r. studenci przekazali przedstawicielom Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwa Rozwoju oraz środowiskom biznesowym swoje postulaty w zakresie m.in. barier towarzyszących wejściu na rynek pracy (www.kongresliderowrp.pl/relacja).

Zdobycie dodatkowego doświadczenia i kwalifikacji podczas nauki oferują prężnie działające na uczelniach Biura Karier, które zachęcają do udziału w licznych kursach, szkoleniach i spotkaniach z pracodawcą, często połączonych z rekrutacją do pracy. Jak zauważa dyrektor Działu Doradztwa Biznesowego PwC „studia to doskonała szkoła życia w wielu aspektach. Żadne studia wprost, w 100 proc. nie przygotowują do pracy” (Polskie Radio 24).

Poznanie preferencji wyboru uczelni i kierunku studiów jest obszarem dociekań wielu autorów (Arcidiacono, Hotz, Kang 2012, Beffy, Fougere, Maurel 2012, Fu 2014, Wiswall, Zafar 2014, Zafar 2013, Kinsler, Pavan 2015, Cleland i in. 2014, Svirko, Goldacre, Lambert 2013, Cleland 2012, Ibrahim 2014). W celu poznania wpływu głównych umiejętności i spodziewanych zarobków na wybory studentów, sformułowany i szacowany jest model dużego wyboru, uwzględniający różne preferencje dotyczące przyszłej kariery. Szacunki oparte na modelach wykazały, że spodziewane zarobki mają znaczenie dla wyboru przez studenta kierunku studiów, nawet po opanowaniu umiejętności i preferencji zawodowych. Co istotne, studenci preferowali kierunki, w których są dobrzy lub bardziej zdolni (Arcidiacono 2004).

W kluczowych kierunkach gospodarki istnieją duże dochody i różne świadczenia. Wybór do głównych firm zależy od różnych umiejętności kandydata do pracy, preferencji w miejscu pracy oraz preferencji dotyczących studiowania poszczególnych kierunków studiów. Osoby uzależniają decyzję o podjęciu studiów od planów na przyszłość. Niezwykle ważne okazuje się być dostarczenie studentom informacji o średnich przeciętnych zarobkach w działach gospodarki, aby mogli wybierać kierunki, które lepiej pasują do ich umiejętności i preferencji, co w konsekwencji posłuży wybraniu alternatywnej ścieżki kariery i przyszłego zawodu (Arcidiacono, Hotz, Kang 2012).

Jak pokazują inne badania, absolwenci szkół wyższych nie zawsze idą ścieżką kariery zawodowej związanej z ich kierunkiem studiów. Specjaliści z nauk ścisłych, pracujący na stanowiskach niezwiązanych z kierunkiem studiów, zarabiają o około 30% mniej niż pracujący na stanowiskach zgodnych z wykształceniem. Co istotne, średni zwrot z tytułu uzyskania stopnia naukowego i pracy w pokrewnym zawodzie pozostaje bliski 30%, a kandydaci na studia nie mają pewności co do swojej przyszłej produktywności w momencie podjęcia decyzji o wyborze ścieżki zawodowej (Kinsler, Pavan 2014).

Uwzględniając powyższe, za cel artykułu przyjęto poznanie sytuacji społeczno-ekonomicznej studentów I roku oraz ich oczekiwań edukacyjnych pozwalających na kształtowanie selektywnych działań władz uczelni w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa edukacyjnego.

Organizacja badań. W dniach 02–16.10.2017 r. wśród studentów I roku PSW im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej przeprowadzono badanie za pomocą kwestionariusza ankiety elektronicznej, stanowiącego załącznik 33 do Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia PSW (Uchwała nr 82/2017 Senatu). W badaniu wzięło udział 574 studentów, co stanowiło 58,9% ogółu (tabela 1).

Przyjęto stan studentów I roku z 02.10.2017 r., który wyniósł 975 osób. Wyniki badań poddano analizie statystycznej przy użyciu programu STATISTICA10.

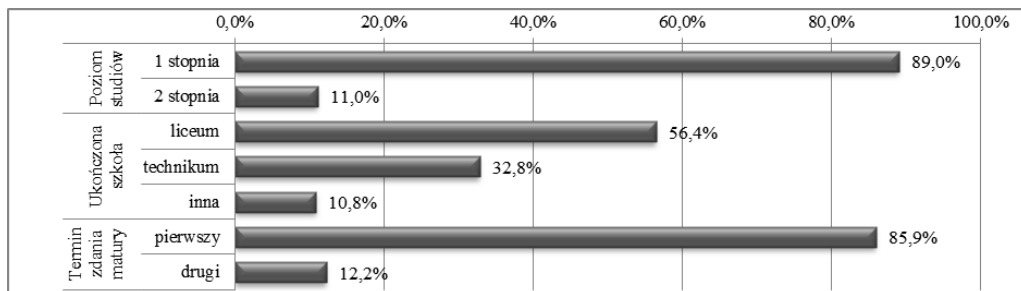
Tabela 1. Charakterystyka badanej grupy

Zmienna	n	%
Płeć		
kobiety	338	58,9
mężczyźni	236	41,1
Miejsce zamieszkania		
wieś	263	45,8
miasto	311	54,2
Narodowość		
Polska	491	85,5
Obcokrajowiec	83	14,5
Wiek	$\bar{x} = 20,7 \pm 3,8$	

Źródło: opracowanie własne.

W grupie badawczej kobiety stanowiły 58,9%, ponad połowa badanych to mieszkańcy miasta (54,2%), większość studentów posiadała narodowość polską (85,5%). Średnia wieku respondentów wyniosła $20,7 \pm 3,8$ lat.

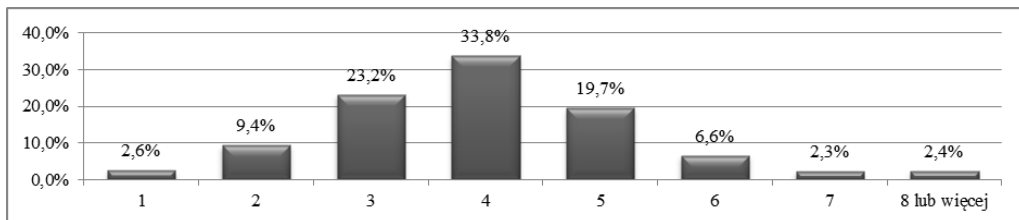
W badaniu udział wzięło 89,0% studentów I roku studiów I stopnia (licencjackich i inżynierskich). Największą grupę stanowili absolwenci liceum (56,4%), blisko 90,0% respondentów zdało maturę w pierwszym terminie (rys. 1).

Rys. 1. Informacje o studentach I roku

Źródło: opracowanie własne.

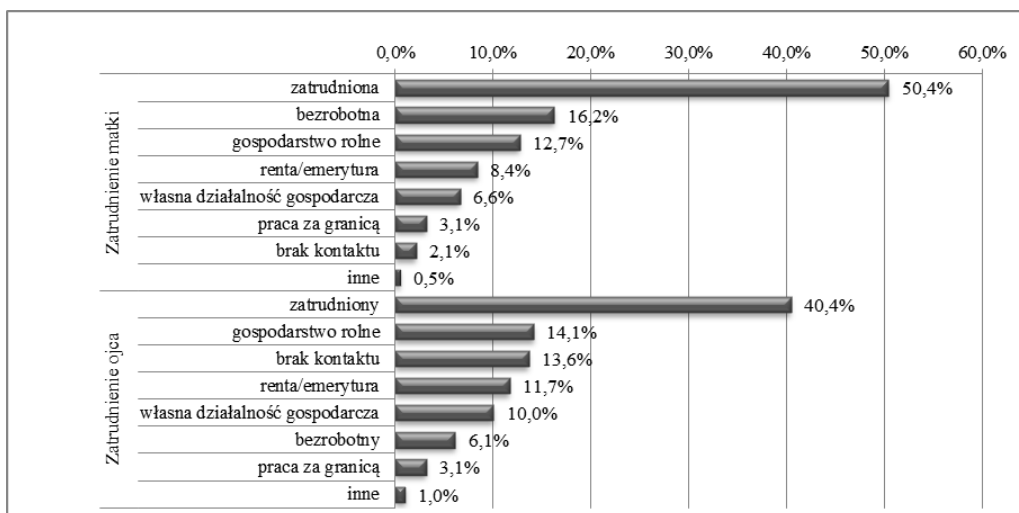
Sytuacja społeczno-ekonomiczna studentów. W przeprowadzonych badaniach podjęto działanie, mające na celu poznanie sytuacji ekonomicznej studentów i ich rodzin oraz otoczenia społecznego. Na podstawie wyników stwierdzono, iż studenci pochodzą głównie z rodzin 3–5-osobowych (rys. 2), w których dochód brutto na 1 członka rodziny u ponad 60,0% respondentów nie przekroczył 1000 zł/m-c. Należy zwrócić uwagę, iż w tej grupie blisko połowa badanych wskazała poziom dochodu do 500 zł/m-c, gdzie w Polsce poziom przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na osobę wyniósł w 2016 r. 1475 zł (GUS 2017, s. 41).

Rys. 2. Ilość osób w gospodarstwie domowym

Źródło: opracowanie własne.

Uwarunkowanie takiego stanu rzeczy wynika prawdopodobnie z aktywności zawodowej rodziców (rys. 3), gdzie zatrudnienie u pracodawcy miało 50,0% matek i 40,0% ojców. Z rys. 3 wynika, iż to matki są 3 razy częściej bezrobotne niż ojcowie oraz co 8 badany nie ma kontaktu ze swoim ojcem. Ojcowie również częściej niż matki pobierają świadczenia emerytalne lub rentowe, pracują w gospodarstwie rolnym oraz prowadzą działalność gospodarczą.

Ryc. 3. Zatrudnienie rodziców

Źródło: opracowanie własne.

Studenci rozpoczynający kształcenie w roku akademickim 2017/18 zadeklarowali, iż po ukończeniu studiów 70,0% z nich wejdzie na rynek pracy, szukając zatrudnienia u innego pracodawcy, blisko 20,0% rozważa rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, około 16,0% planuje wyjazd za granicę, a 35,0% badanych chciałoby kontynuować naukę. Należy zaznaczyć, iż 85,0% respondentów aplikowało na PSW jako jedyną uczelnię, będącą głównym miejscem wyboru kształcenia. Dodatkowo ocena procesu rekrutacji została wskazana na poziomie powyżej 4,34 (ocena odbywała się w skali 1–5, gdzie 1 – bardzo źle, 5 – bardzo dobrze). Bardzo dobrze został

oceniony System Internetowej Rekrutacji Kandydatów (4,60), obsługa dziekanatów (4,53), Biuro Promocji i Rekrutacji (4,52) oraz dostępność informacji (4,34). Głównymi źródłami informacji, mającymi znaczenie (waga w skali 1–5, gdzie 1 – nieważne, 5 – bardzo ważne) przy podjęciu decyzji o wyborze uczelni i kierunku studiów były strona internetowa uczelni (4,52), Facebook (3,70) oraz Dni Otwarte (3,41). Warto zaznaczyć, iż badani już w trakcie nauki w szkole ponadgimnazjalnej mieli kontakt z uczelnią poprzez uczestnictwo w takich wydarzeniach, jak Dzień Otwarty (41,3% badanych), Juwenalia Studenckie (1/3 badanych), spotkania w szkołach (25,4% wskazań) oraz kursy i wykłady otwarte organizowane na PSW (około 20,0% badanych).

Istotnym z punktu widzenia uczelni było pozyskanie informacji związanych z posiadaniem przez studentów wiedzy na temat pozycji uczelni w rankingach. W grupie blisko 600 studentów 71,8% z nich posiadało wiedzę, iż PSW jest na I miejscu w rankingu uczelni zawodowych w Polsce, co w grupie 2/3 badanych miało duży lub bardzo duży wpływ na ich decyzję o wyborze uczelni. Dla 32,0% badanych znajomość tego faktu miała mały wpływ na podjęcie decyzji o wyborze uczelni.

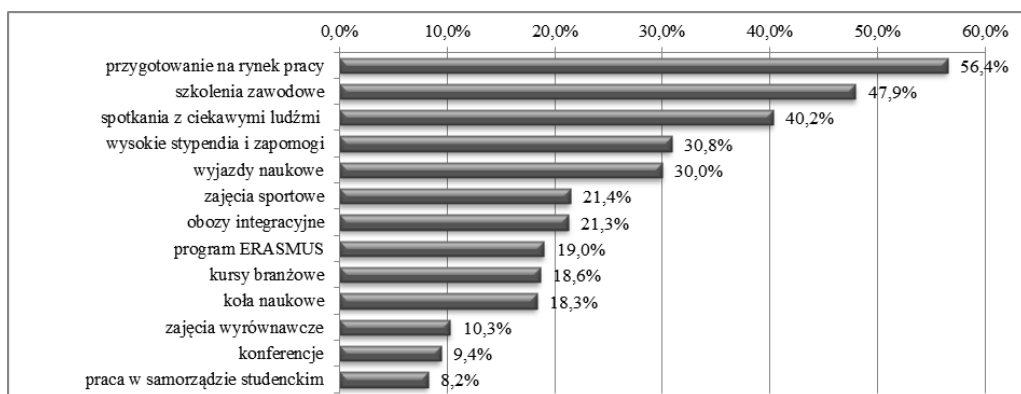
Oczekiwania edukacyjne studentów. Głównym powodem wyboru uczelni była dla większości badanych (64,3%) jej bliskość od miejsca ich zamieszkania, niższe koszty utrzymania (26,5%), obecność studiujących znajomych (26,1%), kształcenie praktyczne (21,6%) oraz prestiż uczelni (21,1%).

Z kolei powodem podjęcia studiów było przede wszystkim stawianie na rozwój osobisty (u co trzeciego respondenta), zaspokojenie potrzeb intelektualnych oraz zdobycie dobrze płatnego zawodu, odpowiednio po 21,3% wskazań.

Zatem budowanie kapitału kariery młodego człowieka jak najbardziej może być realizowane w szkole wyższej. Świadczy o tym chociażby fakt, iż ponad 60,0% studentów wybrało kierunek studiów w zgodzie z ich zainteresowaniami, a dopiero później (blisko 40,0% wskazań) w odniesieniu do perspektywy znalezienia pracy, czy wysokich zarobków (17,2% wskazań).

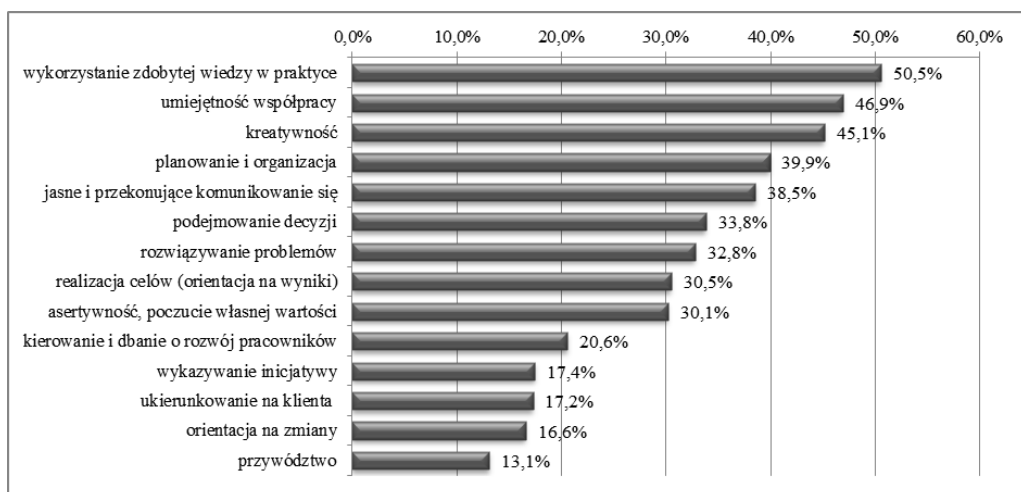
Studenci rozpoczynający naukę w szkole wyższej już od samego początku oczekują od uczelni przygotowania do procesu tranżycji (56,4% wskazań). Dlatego też zgłaszają zapotrzebowanie na szkolenia zawodowe (blisko 50,0% wskazań), spotkania z ciekawymi ludźmi (40,0%), wyjazdy naukowe (30,0%) czy kursy branżowe (18,6%). Biorąc pod uwagę fakt niskich dochodów w gospodarstwie domowym badanych, istotnym oczekiwaniem z ich strony jest możliwość uzyskania wysokich stypendiów i zapomóg (rys. 4).

Budowanie kapitału kariery jest niemożliwe bez zdobywania i rozwoju kompetencji społecznych. Studenci w trakcie badania wskazali te z nich, które ich zdaniem chcą opanować w trakcie studiów (ryc. 5). Należą do nich przede wszystkim wykorzystanie wiedzy w praktyce, umiejętność współpracy, kreatywność, planowanie i organizacja oraz jasne i przekonujące komunikowanie się. Należy zaznaczyć, iż w tej grupie wskazanych kompetencji zwiększają się te, które są ważne w opinii pracodawców (Armstrong 2011).

Rys. 4. Oczekiwania studentów w zakresie oferty edukacyjnej, społecznej i kulturalnej

Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 5. Oczekiwania w zakresie opanowania kompetencji w trakcie studiów

Źródło: opracowanie własne.

Wnioski

1. Studenci PSW pochodzą głównie z 3–5-osobowych rodzin, z dochodem brutto na 1 członka rodziny do 1000 zł/m-c (62,5% respondentów), w tym do 500 zł/m-c (28,4% badanych).
2. Zatrudnienie u pracodawcy miało 50,0% matek i 40,0% ojców, matki są 3 razy częściej bezrobotne niż ojcowie oraz ojcowie częściej niż matki pobierają świadczenia emerytalne lub rentowe, pracują w gospodarstwie rolnym oraz prowadzą działalność gospodarczą.

3. Po ukończeniu studiów 70,0% studentów planuje zatrudnienie u innego pracodawcy, blisko 20,0% rozważa rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, około 16,0% planuje wyjazd za granicę, a 35,0% badanych chciałoby kontynuować naukę.
4. Bardzo wysoko został oceniony proces rekrutacji – na poziomie powyżej 4,34 (w skali 1–5, gdzie 1 – bardzo źle, 5 – bardzo dobrze).
5. Głównymi źródłami informacji, mającymi znaczenie przy podjęciu decyzji o wyborze uczelni i kierunku studiów były strona internetowa uczelni (4,52), Facebook (3,70) oraz Dni Otwarte (3,41).
6. W grupie badanych 71,8% z nich posiadało wiedzę, iż PSW jest na I miejscu w rankingu uczelni zawodowych w Polsce, co w grupie 2/3 badanych miało duży lub bardzo duży wpływ na ich decyzję o wyborze uczelni.
7. Głównym powodem wyboru uczelni była dla większości (64,3%) badanych jej bliskość od ich miejsca zamieszkania, z kolei powód podjęcia studiów to głównie stawianie na rozwój osobisty (u co trzeciego respondenta), zaspokojenie potrzeb intelektualnych oraz zdobycie dobrze płatnego zawodu (po 21,3% wskazań).
8. Ponad 60,0% studentów wybrało kierunek studiów w zgodzie z ich zainteresowaniami, a dopiero później (blisko 40,0% wskazań) w odniesieniu do perspektywy znalezienia pracy czy wysokich zarobków (17,2% wskazań).
9. Respondenci zgłosili zapotrzebowanie na szkolenia zawodowe, spotkania z ciekawymi ludźmi, wyjazdy naukowe, kursy branżowe, a także rozwój kompetencji społecznych.

Uzyskane wnioski końcowe wskazują na wzrost u studentów I roku świadomości w zakresie podejmowanych decyzji oraz ich przyszłych konsekwencji. Badani decyzje o wyborze kierunku opierają na swoich zainteresowaniach, a nie koniunkturze rynkowej. Dostrzegają wagę profilu praktycznego oraz posiadania kompetencji społecznych ważnych na rynku pracy. Uczelnia staje się dla nich szansą na zdobycie wykształcenia, szczególnie przy niesprzyjającej sytuacji społeczno-ekonomicznej rodzin, z których pochodzą kandydaci. Poziom świadczeń materialnych przyznawanych w PSW umożliwia realną pomoc studiującym osobom (Komunikat JM Rektora 2017).

Przedstawione wnioski umożliwiają zatem władzom uczelni prowadzenie polityki skierowanej na zapewnienie bezpieczeństwa edukacyjnego studentom oraz kształtowanie selektywnej oferty edukacyjnej.

Bibliografia

1. Arcidiacono P. (2004). Ability sorting and the returns to college major. *Journal of Econometrics*, 121(1), 343–375.
2. Arcidiacono P., Hotz V.J., Kang S. (2012). Modeling college major choices using elicited measures of expectations and counterfactuals. *Journal of Econometrics*, 166(1), 3–16.
3. Armstrong M. (2011). *Zarządzanie zasobami ludzkimi*. Warszawa: Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska.
4. Beffy M., Fougere D., Maurel A. (2012). Choosing the field of study in post-secondary education: Do expected earnings matter?. *Review of Economics and Statistics*, 94(1), 334–347.

5. Cleland J.A., Johnston P.W., Anthony M., Khan N., Scott N.W. (2014). *A survey of factors influencing career preference in new-entrant and exiting medical students from four UK medical schools*. BMC medical education, 14(1), 151.
6. Cleland J., Johnston P.W., French F.H., Needham G. (2012). *Associations between medical school and career preferences in Year 1 medical students in Scotland*. Medical education, 46(5), 473–484.
7. Fu C. (2014). *Equilibrium tuition, applications, admissions, and enrollment in the college market*. Journal of Political Economy, 122(2), 225–281.
8. Ibrahim M., Fanshawe A., Patel V., Goswami K., Chilvers G., Ting M., Athanasiou T. (2014). *What factors influence British medical students' career intentions?* Medical teacher, 36(12), 1064–1072.
9. Kinsler J., Pavan R. (2015). *The specificity of general human capital: Evidence from college major choice*. Journal of Labor Economics, 33(4), 933–972.
10. Melaniuk E., Smarzewska A., Łaskarzewska K. (2015). *The verification of the graduates' competencies as the element of education safety*. Doctrina. Studia społeczno-polityczne, (12), 120–128.
11. Smarzewska A., Melaniuk E., Szepeluk A., Dymicka A. (2016). *Bezpieczeństwo edukacyjne w obszarze nauk społecznych*. Rozprawy Społeczne, 10(1), 57–66.
12. Smarzewska A., Melaniuk E., Szepeluk A., Dymicka A. (2015). *Systemowe działania logistyczne zapewniające bezpieczeństwo edukacyjne*. Logistyka, (6), 66–69.
13. Svirko E., Goldacre M.J., Lambert T. (2013). *Career choices of the United Kingdom medical graduates of 2005, 2008 and 2009: questionnaire surveys*. Medical teacher, 35(5), 365–375.
14. Wiswall M., Zafar B. (2014). *Determinants of college major choice: Identification using an information experiment*. The Review of Economic Studies, 82(2), 791–824.
15. Zafar B. (2013). *College major choice and the gender gap*. Journal of Human Resources, 48(3), 545–595.

Akty prawne i dokumenty statystyczne:

16. Komunikat JM Rektora Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej z dnia 25.09.2017 r. w sprawie wysokości świadczeń pomocy materialnej w roku akademickim 2017/2018.
17. Uchwała nr 82/2017 Senatu Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej z dnia 29.09.2017 r. w sprawie: wprowadzenia zmian w Wewnętrznym Systemie Zapewnienia Jakości Kształcenia w Państwowej Szkole Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, Załącznik 33 do WSZJK.
18. Główny Urząd Statystyczny. Departament Badań Społecznych i Warunków Życia. (2017). *Budżety gospodarstw domowych w 2016 r.* Warszawa: Zakład Wydawnictw Statystycznych. Pobrane z: www.stat.gov.pl, dostęp z dnia 06.11.2017 r.
19. Polskie Radio 24. (2017). *Start na rynku pracy: według studentów największą barierą jest brak doświadczenia*. Pobrane z: www.polskieradio.pl/42/275/Artykul/1746594, Start-na-ryнку-pracy-według-studentów-największa-bariera-jest-brak-doswiadczenia, dostęp z dnia 06.11.2017 r.

Agnieszka SMARZEWSKA, Ewelina MELANIUK, Adam SZEPELUK
Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej